

ТУНДЖЕР ДЖЮДЖЕНОГЛУ
ЛАВИНА
(ÇİĞ)

(превод Хюсеин Мевсим)

tcucenoglu@hotmail.com

cucenoglutuncer@gmail.com

www.tuncercucenoglu.com

Тунджер Джюдженоглу е роден през 1944 г. в Чорум. Завършва специалност Библиотекарство във Факултета по език, история и география на Анкарския университет. След като заема различни длъжности в държавния културно-просветен сектор, от 1983 г. се посвещава на свободно творческа практика. Дълги години е член на Драматургичния съвет към Генералната дирекция на Държавните театри на Република Турция, член на ПЕН, преподавател по драматургия в частна консерватория в Истанбул, колумнист в специализирани театрални издания. От 80-те г. на миналия век името на Джюдженоглу се налага като едно от водещите в турската драматургия, автор на повече от 25 пиеси, сред които „Задънена улица“, „Досие“, „Хеликоптер“, „Шапка“, „Посетителят“, „Бояджията“, „Зелената нощ“ (по едноименния роман на Решат Нури Гюнтекин), „Лавина“, преведени и поставени по сцените на десетки страни.

Тунджер Джюдженоглу в България:

„Матрьюшка“ (Силистренски театър „Сава Доброплодни“, 2002, режисьор Стефан Стайчев, превод Исмаил Бекир Аглаюл);

„Матрьюшка“ (под заглавие „Любов на бавни глътки“, Русенски театър „Сава Огнянов“, 2006, режисьор Венцислав Асенов, превод Исмаил Бекир Аглаюл);

„Лавина“ (ДКТ „Димитър Димов“ в Кърджали, 2008, режисьор Пламен Панев, превод Хюсеин Мевсим).

ЛАВИНА

Пиеса в две действия

Само природно явление ли е лавината?

Беше през 1987-а, когато работех в една филмова компания. Един ден приказвах с приятеля си, уважавания режисьор Юсуф Курченли, който ми разказа следната необикновена история:

«Някъде в Източен Анадол, в едно местенце, обградено с планински вериги, местните жители никога не разговаряли високо, не се смеели на глас и внимавали да не издадат и най-малкия шум, защото всеки силен звук причинявал снежни лавини. Най-странното било, че опасността от лавини продължавала цели девет месеца от годината. И само през останалите три местните хора могли да викат, да стрелят с оръжие, да вдигат сватби или да раждат деца. С една дума – всички житейски вълнения се събирали само в тези три безопасни месеца. А през останалите девет – един застинал, обездвижен, безмълвен и изпълнен с тревоги и страх живот...»

Толкова бях впечатлен, че поисках на всяка цена да напиша пиеса за това. Но как би могло да се разкаже за тази поразителна ситуация така, че да се получи една завладяваща, ненатоварваща зрителя история? Какво ли можеше да се направи за сценичната ѝ постановка!? Едва ли текстът щеше да спечели много, ако разкажех за случая просто като за някакъв природен феномен. Как ли бих могъл да придам универсалност на това местно явление?

С тези и куп подобни въпроси се впуснах в творческото си приключение, най-вече воден от мисълта, че лавината не е само природно явление. Може би сами създадохме страховете в душите си?!

На добър път!

Тунджер Джюдженоглу

На Мюждат Гезен

ОПИСАНИЕ НА ОБСТАНОВКАТА:

Вътрешността на наподобяваща хижа едноетажна къща в малко населено място, обкръжено с планини. От прозорците се виждат ледените висулки от покрива. На стената са окачени две пушки, очевидно за симетрия, цевите са една към друга, а прикладите – раздалечени. Отляво има стая. В средата – голям хол. До нея вдясно се вижда отворената към друга стая врата, точно срещу входа. В хола има примитивна камина, покрай която прилежно са подредени дърва за огрев. Подът е постлан с черги, а по стените са закачени малки стенни килимчета. В ъгъла на хола има тъпан и палка – стоят си така, сякаш чакат деня, когато някой ще ги задейства. В стаята вляво Младата жена и Младия мъж спят. В хола, близо до камината, се е настанила Старицата, вперила поглед в тавана, в полубудна. До нея, в мъртвешка тишина спи Стареца, нейният мъж. Присъствието му е почти незабележимо. В дясната стая спят Мъжа и Жената. Всички спят на земята. Стаите не са отделени със стени. Обстановката изглежда по-скоро символична, отколкото реалистична. Цари пълна тишина. Тя ще продължи през цялото време на представлението, до самия финал. Всички се движат или сменят местата си без да издават звук. Без друго всички движения са като в забавен каданс. До финала се разговаря почти шепнешком. Зрителите трябва да почувстват, че действащите лица се стараят да не говорят високо, да не издават шум, и как постепенно това все повече и повече ги плаши.

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА:

СТАРИЦАТА – около 70-годишна, изглежда доста добре. Прави се, че не може да се движи сама, за да я съжаляват и да ѝ обръщат внимание.

СТАРЕЦА – някъде на 80, вижи се само с бастун.

МЛАДАТА ЖЕНА – около 18-годишна, бременна.

МЛАДИЯ МЪЖ – около 20-годишен.

МЪЖА – около 50-годишен.

ЖЕНАТА – около 45-годишна.

БАБАТА – около 40-годишна.

СТАРЕЙШИНАТА – 75-годишен.

ЖЕНАТА ОТ СЪВЕТА НА СТАРЕЙШИНИТЕ – 70-годишна.

МЪЖА ОТ СЪВЕТА НА СТАРЕЙШИНИТЕ – 60-годишен.
ПЪРВИ СТРАЖ – 35-годишен.
ВТОРИ СТРАЖ – 35-годишен.

Време на действието – в наши дни.
Място на действието – която и да е страна в света.

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ

I.

Бавно се разсъмва. Не се чува нито лай на кучета, нито кукуригане на петли. Цари пълна тишина. Колкото повече се развиделява, толкова повече вътрешността на къщата засиява с една отразена и невероятна белота. Същевременно тишината сякаш все повече се съгъстява. Старицата, сигурна, че всички още спят, става и безшумно се придвижва към тоалетната. След малко се връща в помещението, подобие на кухня, посяга към някакви хранителни продукти и бързо яде, оглеждайки се внимателно. Младата жена, с изкривено лице, се понадига в леглото. Вижда се, че я мъчат болки. За миг се поколебава дали да събуди мъжа си. Отказва се и безшумно става. Личи, че е бременна. Старицата усеща приближаването на Младата жена и се връща в леглото си с препълнена уста, преструвайки се, че спи. Дори изритва с крак одеялото, за да предизвика състраданието на Младата жена. Тя пристъпва безшумно, първо влиза в хола, после се запътва към тоалетната. Старицата я проследява с поглед. След малко Младата жена се връща в хола. Изглежда поуспокоена. Движи се из къщата все така внимателно. Завива Старицата с одеялото, като мисли, че още спи. Когато Младата жена влиза в стаята си, Старицата е доволно предъвква. Младата жена ляга. Сега пак става Мъжа, минава през хола и тихичко излиза навън. Старицата пак се прави на спяща. Знае, че Мъжа ще се върне и пак избутва с крак одеялото. След малко Мъжа се връща, завива я и отива в стаята си. Старицата примигва един-два пъти, върти глава наляво и надясно и остава насаме с мислите си. Младата жена рязко се изправя на леглото. Очевидно, болките ѝ пак са започнали.

МЛАДАТА ЖЕНА (*Побутва мъжа си с ръка*). Стани...

МЛАДИЯ МЪЖ (*В просъница*). Какво има?

МЛАДАТА ЖЕНА. Коремът ми...

МЛАДИЯ МЪЖ. Какво ти е?

МЛАДАТА ЖЕНА. Боли...

МЛАДИЯ МЪЖ. Иди по нужда...

МЛАДАТА ЖЕНА. Бях...

МЛАДИЯ МЪЖ. И какво?

МЛАДАТА ЖЕНА. Пак започна. Страх ме е.

МЛАДИЯ МЪЖ (*Неуверено*). Какво има да се страхуваш?

МЛАДАТА ЖЕНА. Какво ли ми е?

МЛАДИЯ МЪЖ. Вероятно си настинала. (*Напрегнато.*) Какво друго може да е?

Мълчание.

МЛАДИЯ МЪЖ. Сега как си?

МЛАДАТА ЖЕНА. Мина ми.

МЛАДИЯ МЪЖ. Няма страшно.

МЛАДАТА ЖЕНА. Просто за момент си помислих, че е...

МЛАДИЯ МЪЖ. Какво?

МЛАДАТА ЖЕНА. Помислих, че започнаха болките.
МЛАДИЯ МЪЖ. Откъде-накъде.
МЛАДАТА ЖЕНА. Какви са тези болки тогава?
МЛАДИЯ МЪЖ. Бъркаш газовете с болки.
МЛАДАТА ЖЕНА. Ритна. Рита...
МЛАДИЯ МЪЖ (*Слага ръка върху корема ѝ, щастливо се усмихва*). Колко хубаво! Май е нетърпеливо!
МЛАДАТА ЖЕНА. Трябва да потърпи още няколко дни.
МЛАДИЯ МЪЖ (*Хваща ѝ ръката*). Изхвърли ги тия страхове от главата си! Имаш още поне месец. Няма от какво да се боиш. По тези места не се е видяло да се ражда преждевременно. Баба не ти ли е разправяла?
МЛАДАТА ЖЕНА. Да, но е имало преждевременни раждания.
МЛАДИЯ МЪЖ. Кой ти го каза?
МЛАДАТА ЖЕНА. Баба.
МЛАДИЯ МЪЖ. Но е било отдавна.
МЛАДАТА ЖЕНА. Какво от това?
МЛАДИЯ МЪЖ (*Мъчейки се да омаловажи факта*). Било е още преди да сме се родили.
МЛАДАТА ЖЕНА. Жива са сложили родилката в ковчега.
МЛАДИЯ МЪЖ. На теб ли ти разказа това?
МЛАДАТА ЖЕНА. Чух го, като разказваше на майка.
МЛАДИЯ МЪЖ. Това е било в миналото. И повече не се е повторило. Трябва още малко да поспиш.

Младата жена се опитва да заспи. Този път като че ли напрегнатостта е преминала върху Младия мъж. Гали я по косата, но е угрижен. Отразената отвън белота е запълнила къщата. Но и невероятната тишина продължава да се съгъстява.

МЛАДАТА ЖЕНА (*Отваря очи*). А ако са започнали болките ми?
МЛАДИЯ МЪЖ. Изключено е.
МЛАДАТА ЖЕНА. Защо?
МЛАДИЯ МЪЖ. Защото старите хора много точно изчисляват.
МЛАДАТА ЖЕНА. Никога ли не грешат?
МЛАДИЯ МЪЖ. Никога!
МЛАДАТА ЖЕНА. Защо?
МЛАДИЯ МЪЖ. Защото всяка грешка ще засегне и тях.

Мълчание.

МЛАДАТА ЖЕНА. Но... и ти се уплаши.
МЛАДИЯ МЪЖ. Нормално е.
МЛАДАТА ЖЕНА. Тогава и моят страх е естествен.
МЛАДИЯ МЪЖ. Разбира се, но сега няма от какво да се опасяваме. Без друго, след два дни вече няма да има никаква опасност. Ще си докараме обратно и конете, и магаретата, и кучетата, и кравите, и овцете, и петлите, и кокошките. Макар и за три месеца. После ти ще родиш, като пукнат пушките. Детето ни ще издаде първия си вик. И няма да се страхуваме от този вик... ще си пици, колкото си ще! И другите няма да ги е страх, защото опасността ще е отминала. (*Започва да я гали по косите.*) Всички ще запеят. Дори и старците, кьор-кютюк пияни, ще се разтанцуват на мегдана. Цели три месеца! Три месеца ще продължи все така. И като завали първият сняг, ще вземем с теб детето, ще прехвърлим тези планини, ще заминем оттук. За да можем да го отгледаме без страх. А тези, които дойдоха с добитъка, пак ще си заминат. Защото конете цвилят,

магаретата реват, кравите мучат, петлите кукуригат, кокошките кудкудякат. Да ти разкрия ли една тайна?

МЛАДАТА ЖЕНА. Кажи!

МЛАДИЯ МЪЖ. Повече никога няма да се върнем тук. Също като младежите, които си тръгнаха преди нас. Ще се махнем отгук и ще заживеем като хората. Без страх. Когато наближи смъртта, едва тогава ще се върнем. Както направиха и нашите старци.

МЛАДАТА ЖЕНА. И лятос ли няма да идваме?

МЛАДИЯ МЪЖ. Ти и синът ни – не, но аз мога да дойда. Защото трябва да донесем зимнина на онези, които остават тук. Длъжни сме. Какво ще правят толкова хора без брашно, захар и сол?

МЛАДАТА ЖЕНА. Откъде знаеш, че ще имаме син? Може и момиче да ни се роди.

МЛАДИЯ МЪЖ. Примерно, казвам.

МЛАДАТА ЖЕНА. И аз бих искала да видя родителите си. Не бих изтърпяла, много ще ми е мъчно за тях.

МЛАДИЯ МЪЖ. Какво ги задържа тук? Да дойдат с нас!

МЛАДАТА ЖЕНА. Тогава и вашите да дойдат! Ако всички тръгнем, и ти не би се връщал, макар и за малко.

МЛАДИЯ МЪЖ. Нашите в никакъв случай няма да дойдат. Защото баба и дядо се върнаха, за да умрат тук. Остави ги нашите! Ние да си гледаме детето. Поне то да расте без страх. *(Не забелязва, че Младата жена е заспала.)* Един мъдрец беше казал: „Страхува ли се човек, той губи способността да мисли. Страхът е най-лошото нещо, което изкривява човека. Не позволявайте децата ви да живеят в този ужасен страх, който ни е завладял! Тях поне спасете!” Не, няма да позволя това да се случи и с моето дете.

Младия мъж забелязва, че жена му е заспала. Тихо става от леглото и преминава в хола. Старицата отново се престорва на спяща.

МЛАДИЯ МЪЖ. Виждам, че не спиш, бабо.

СТАРИЦАТА. Какво има?

МЛАДИЯ МЪЖ. Да те питам нещо.

СТАРИЦАТА. Питай.

МЛАДИЯ МЪЖ. Онзи ден си разказала на майка за една жена, която родила преждевременно. Отдавна било.

СТАРИЦАТА *(Подозрително)*. Това защо те интересува?

МЛАДИЯ МЪЖ. Жена ми се уплашила много.

СТАРИЦАТА. Защо пък се плаши? Тя няма такъв проблем!

МЛАДИЯ МЪЖ. Няма, но все пак се уплашила. Нали е млада и неопитна, силно се е впечатлила. Честно казано, и на мен ми стана любопитно.

СТАРИЦАТА *(Разказвайки с видимо удоволствие)*. Тогава бях млада като жена ти. Четири моми се омъжихме с много пищни сватби. Но за първата брачна нощ трябваше да чакаме четири месеца. Старите хора тогава ни предупредиха, всяка една поотделно. Ние трите успяхме да стоим далеч от мъжете си, но едната сбърка и започна да се среща всяка вечер. Сетне? Три месеца преди да отmine опасността от лавина започнаха родилните ѝ мъки. И после стана, каквото имаше да става.

МЛАДИЯ МЪЖ. Какво стана?

СТАРИЦАТА. Правилата са известни. Веднага бе повикана бабата. Всичко се оказа вярно. Съветът на старейшините се събра и прие очакваното решение. Приятелката ни бе положена в ковчег и погребана.

МЛАДИЯ МЪЖ. А какво направи мъжът ѝ?

СТАРИЦАТА. Горчиво плака. Как ли не ги молеше! Дори пожела да го погребат с нея... „Няма начин”, отвърна Съветът на старейшините и му отказа.

МЛАДИЯ МЪЖ. После?

СТАРИЦАТА. След три месеца, когато опасността от лавина отмина, ковчегът беше отворен. Но вече нищо не можеше да се направи за приятелката ни.

МЛАДИЯ МЪЖ. Но това е нечовешко!

СТАРИЦАТА. Това се направи в името на живота на другите. Като се знае, че ще падне лавина, не може да се застраши животът на толкова хора! Нямаше друг изход.

МЛАДИЯ МЪЖ. Знам ли? Може по време на раждането да се затвори устата на родилката и да ѝ се попречи да вика.

СТАРИЦАТА. Знаеш, че ни е забранено да мислим такива неща. Както в миналото, така и сега. Ние, трите, без да кажем на никого, решихме да опитаме и това. Кога ли? Когато опасността отмина и започнахме една след друга да раждаме, опитахме се да бъдем безмълвни, сякаш че ще предизвикаме лавина. Господи, бяха невероятни викове! Ехото им така се отразяваше от върховете... Като че ли подканваше лавината. Дори писъкът на едно бебе бе достатъчен да погуби всички ни. Не забравяй, че и най-безмилостните правила са измислени в името на човешкото щастие.

МЛАДИЯ МЪЖ. Но що за щастие е това? Чия съвест може да оправдае щастиято, заплатено със смъртта на друг?

СТАРИЦАТА. Кой ти втъпява тези неща? Не си го слагай на сърце. Станалото – станало. Нали казват, че една беда е по-поучителна от хиляди наставления. Може би точно заради тази смърт от 50 години не се повтори такъв случай.

Младия мъж се умълчава за момент, след това отива до тоалетната. Жената в страничната стая се събужда, безмълвно се измъква от леглото. Изплъзва се от стаята тихомълком, старайки се да не събуди мъжа си. Срещат се очи в очи със Старицата.

СТАРИЦАТА (*Сочейки към тоалетната*). Заета е.

ЖЕНАТА. Защо си подранила?

СТАРИЦАТА. Огладнях.

ЖЕНАТА (*Прави се, че не я чува*). Поспи още малко!

Мъжа също е станал и тихичко е влязъл.

СТАРАТА ЖЕНА (*Забелязва го*). Гладна съм, огладнях!

ЖЕНАТА. Всичко чакаш от мен.

СТАРИЦАТА. Ако краката ме държат, от теб ли ще чакам?

ЖЕНАТА (*Приготвя нещо и поднася на Старицата*). Да не разсипеш по леглото!

СТАРИЦАТА. Че кога съм разсипвала?

ЖЕНАТА. Не съм казала, че си разсипала. Казах, да не разсипеш!

СТАРИЦАТА. Като не съм разсипвала, защо казваш да не разсипвам? Внимавам, значи.

ЖЕНАТА. За дребно се заяждаш с мен.

СТАРИЦАТА. Ако ме оставиш на мира, няма да се заяждам.

ЖЕНАТА. Добре тогава, продължавай да се заяждаш.

СТАРИЦАТА. Така на сухо не мога да преглътна.

ЖЕНАТА. Да не искаш чай?

СТАРИЦАТА. Малко водица ми стига.

Мъжа търпеливо е изслушал разговора. Гледа укорително жена си.

МЪЖА (*Към жена си*). Много работа ни чака. Трябва да се постегнем.

ЖЕНАТА. Тук ли беше?

МЪЖА. Разбуди всички!

ЖЕНАТА (*Снишава още глас*). Ако остане време от майка ти!

Старицата с мимики и жестове показва на Мъжа, че внукът ѝ е отишъл по нужда.

СТАРИЦАТА. Вода!

Мърморейки, Жената ѝ подава вода, след което отива към камината и безшумно разбърква дървата. Огънят е лумнал вече. Долива още малко вода в чайника върху печката. Мъжа се приближава и милва по лицето Старицата, която с очи му се жалва от Жената. Мъжа вече е привикнал и ѝ прави знаци да не се притеснява. Младия мъж се връща. Мъжа с мимики и жестове обяснява на сина си да разбуди снахата. Младия мъж кимва, че е съгласен, влиза в стаята си и навеждайки се, милва жена си по косите. Младата жена задържа ръката му с щастливо изражение.

МЛАДИЯ МЪЖ. Как си сега?

МЛАДАТА ЖЕНА. Добре съм.

МЛАДИЯ МЪЖ. Нали ти казах. (*Мълчание.*) Имаме толкова много работа. Май няма да е зле да станеш вече.

Младата жена става и безшумно оправя леглото. Мъжът ѝ я изчаква. Двамата влизат в хола. Когато Жената и Младата жена слагат софрата, Мъжа и Младия мъж свалят пушките от стената. Мъжа започва да чисти едната с парченца плат, които вади от торбата, донесена от сина. Бавно му показва как да го прави. Младия мъж се захваща да чисти другата пушка. Жената и Младата жена като в забавен каданс приготвят софрата и едновременно разтребват стаята. През това време двете пушки са почистени. Чаят е налят. Младия мъж понечва да зареди почистената пушка, но Мъжа намръщено го спира.

МЪЖА. Не може сега. Още не му е време.

МЛАДИЯ МЪЖ. А какво ли е нивото на водата в коритото?

МЪЖА. Имаше още три пръста, докато се напълни.

Окачват пушките по местата си. Докато жените привършват реденето на софрата, Младия мъж слага настрана кутията с патроните и пушките и полива на бащата да си измие лицето. Мъжа се избърсва с хавлията.

МЛАДИЯ МЪЖ. Да отида ли да видя коритото?

МЪЖА. Ако не те мързи.

Младия мъж безшумно излиза. Жените дооправят софрата.

МЛАДИЯ МЪЖ (*Връща се и показва с ръка*). Около два и половина пръста.

МЪЖА. Прекрасно. Може днес да се напълни и да гръмнем пушките. Но най-късно до утре вечер коритото ще се напълни, дори ще прелее.

МЛАДИЯ МЪЖ. Дай Бог! Само да не закъснее!

МЪЖА. Защо си се разтревожил толкова?! Важното е да се напълни, пък може и след ден-два. Никой не ни гони.

Първо Мъжа сядна на софрата, а след него и останалите.

МЪЖА. Защо не събуди татко?

СТАРИЦАТА. За да закусим спокойно. После ще го нахраня, да не ни пречи сега. Знаете ли какъв мъж беше той. Старите хора казват, че когато вълкът одъртее, става за посмешница на псетата.

ЖЕНАТА. Такъв мъж пожелавам на всички. Сам се оправя.

СТАРИЦАТА (*Усмивайки се горчиво*). Ти така си мислиш!

Всички пият чай и закусват, старейки се да правят всичко без шум. Младата жена долива изпразнените чаши. Щом яденето пред нея свърши, без Жената да я забележи, Старицата подбутва с ръка ту сина, ту внука, за да ѝ подадат още. Изведнъж Стареца се изправя в леглото. Тъпо гледа към закусващите.

СТАРИЦАТА. Ела, смести се. (*На останалите.*) Направете му място. Ела насам. (*Придърпва го, за да го смести на софрата*). Ела тука, де!

Мъжа също помага. Старицата се опитва да пхне нещо в устата на мъжа си, сякаш му дава горчиво лекарство.

СТАРИЦАТА (*Вдигайки ръце*). Боже! Само не ме докарвай в това положение, Боже! Като му дойде времето, тихо и кротко си ме прибери.

СТАРЕЦА (*Почти шепнешком*). Всички отидоха, та и аз...

МЪЖА. Яж, тате, яж...

СТАРЕЦА. Всички млади си отидоха и повече се не върнаха. А ние какво направихме? Взехме, че се върнахме. Свършеше ли зимата – връщяхме се. С брашното, пшеницата и ечемика, които изкарвахме през зимата. За да можем да изхраним толкоз народ през зимата. От година на година ви приучвахме да сте все по-тихи и винаги се връщяхме при вас. Сега сме тук всички, завинаги. Затова на мен по право се пада да гръмна пръв. Всяка година е било така. И сега така ще стане. И така ще продължи.

МЪЖА. Ти гледай да се нахраниш, тате.

СТАРЕЦА. Смелчага е този, който се връща, отгледал детето си. Дваж по-голям смелчага – онзи, който се връща, знаейки какво удоволствие е да викнеш с пълно гърло. Кой от вас ще ми оспори смелостта? (*Мълчание.*) Кога ще гръмнем пушките?

МЪЖА. Може би утре, татко.

СТАРЕЦА. Подиграват ми се, че като слоновете преди смъртта си съм се върнал в родното място.

МЪЖА. Каквото искат да си приказват, тате... Всички знаят, че ти се върна тук от любов към земята си.

СТАРЕЦА (*Плаче*). Да ме питате – и аз не зная защо съм се върнал. Вече нито яденето ми услада, нито пиенето, нито нищо... Дори гърменето на пушките. Ако зъбите ти са изпокапали и ако не ти мърда онова нещо... Живот ли му викате вие на това?

СТАРИЦАТА (*На себе си*). Зъбите ти бяха винаги остри! А онова ти нещо никога не се усмири! (*На мъжа си.*) Хайде, престани да говориш като смахнат, а се наяж!

ЖЕНАТА (*Мърморейки под носа си*). Писнаха ми вече!

СТАРЕЦА. Приятелю, живееш ли, онова ти нещо трябва да пее, зъбът ти да реже! Аз на това му казвам живот.

СТАРИЦАТА. Видяхме и ония времена, когато ти пееше! Кой ли не му се нарадва? Каква ми беше файдата на мен от това?

СТАРЕЦА. Когато не оценяваш едно нещо по достойнство, то се знае, няма да разбереш и файдата му.

СТАРИЦАТА. Като по три пъти на ден ти пропяваше онова ти нещо, ни да го цениш, ни да го желаеш! Ако всеки ден ядеш мед, и той ще ти горчи.

СТАРЕЦА. Ето затова други я просвирваха тази свирка. Потърси малко вината и в себе си.

СТАРИЦАТА. Пак ти се развърза езикът! Нали доживях времето, когато онова ти нещо замлъкна! За нищо вече да се кахъря! *(Ядосано.)* Пий си чая! За чая не са нужни зъби. Виж, че и без зъби нещо може да ти влезе в стомаха. *(Шепнешком.)* Ако онова ти нещо веднъж е заглъхнало, напразни са всички усилия.

СТАРЕЦА. Млъкни, жено! Какво само ми се месеш!

СТАРИЦАТА. Добре тогава. Оплаквай си съдбата. Плачи! Плачи, че да ти олекне!

Стареца тихичко се разплаква, докато другите продължават да закусват. Вече съвсем се е разсъмнало. Слънцето като че ли е в стаята. Стареца допива чая си, свършва със закуската. Става и отива по нужда. Жената и Младата жена разтребват софрата. Стареца се връща и сяда. Младата жена безшумно мие съдовете, а Стареца прави знак на Жената да му подаде цигара.

МЪЖА. Дай му!

Жената подава една от цигарите, които е скрила за Стареца. Той я поема с радост. Моли сина си със знаци да му я запали.

СТАРЕЦА *(С удоволствие вдишва дима и се унася. Обръща се към сина си).* Ти не знаеш чичо си. Ако беше жив, сега щеше да е тук, при мен. С две години беше по-голям. Такова едно затворено и мълчаливо дете... Всички се страхувахме да не се дигне някаква врява и да срути лавината, но той се плашеше още повече. *(Показва стаята.)* Спяхме един до друг. Понякога се събуждаше нощем от кошмари, целият плувнал в пот. Питам го какво му е – не отговаряше. Най-сетне, като ме накара да му обеща, че няма да кажа на никого, ми разказа всичките си страхове. С цялото си същество усещал как с един трясък всичко ще свърши. «Може да внимаваме колкото си искаме, но ако някой друг нещо сбърка? За миг изчезваме. Само един вик – и ни няма! И нищо не можем да направим! И най-лошото – нямаме изход! Боже!» Целият му живот мина в страх от лавината. А страхът изцежда човека, гризе го като червей. Една нощ се събуди и знаеш ли какво ми каза? «Сега – вика, – искам да изляза и да се провикна... Не издържам вече...» «Луд ли си? – питам го аз. – Ще предизвикаш лавина и всички ще измрем. Нали толкова те беше страх? Или вече ти мина?» «Няма смисъл вечно да се страхуваш! Омръзна ми да се страхувам. По-добре да умреш и да престанеш да се страхуваш, отколкото да живееш постоянно в страх. Някой ден ще взема да се провикна с пълно гърло, за да се отърва от страха си. Искан ми се да викна!» Какво да му кажа: «Добре, така и нас ще отървеш.» Но после доста се постреснах – ами ако вземе думите ми на сериозно и се развика?

Стареца изведнъж се унася в дрямка. Мъжа взема пепелника му и го отнася. За миг Младата жена, която мие съдовете, залита, а лицето ѝ се изкривява от болка. Младият мъж разтревожено я приближава и пита, без някой да го чуе:

МЛАДИЯ МЪЖ. Какво ти е?

МЛАДАТА ЖЕНА. Пак започна.

МЛАДИЯ МЪЖ. Ще ти мине.

МЛАДАТА ЖЕНА. Не издържам. *(Простенва тихичко.)* Не мога да търпя...

МЛАДИЯ МЪЖ. Трябва да издържиш!

МЛАДАТА ЖЕНА. Не мога!

МЛАДИЯ МЪЖ. Потърпи!

Старицата усеща нещо и започва да ги наблюдава. Но все още не разбира, какво е положението.

МЛАДАТА ЖЕНА. Какво да правя?
МЛАДИЯ МЪЖ. Само да не разберат!
МЛАДАТА ЖЕНА. Но как?!
МЛАДИЯ МЪЖ. Да отидем в стаята.

Младия мъж и Младата жена бавно тръгват към стаята, без да показват, че нещо не е наред. Болките на Младата жена не престават.

МЛАДИЯ МЪЖ. Как е сега?
МЛАДАТА ЖЕНА. Не минава.
МЛАДИЯ МЪЖ. Ще мине.
МЛАДАТА ЖЕНА. Май ще ни се случи това, от което се страхувахме. Досега никога не съм имала такива болки! Друго няма какво да е! Родилни болки са си това! Сигурна съм! *(Тихичко заплаква.)* Какво ще стане сега? Какво ще правим?
МЛАДИЯ МЪЖ *(Безпомощно, но упорито повтаря)*. Не са! Изключено е да са родилни мъки. Не са минали девет месеца. Остават още десетина дни. *(Брои на пръсти.)* Имаш най-малкото един месец до раждането. Ще ти мине. Не си мисли лоши неща.

Жената забелязва отсъствието на снахата. Поглежда към недоизмитите съдове и се ядосва. Започва да ги мие. Мъжа се старее да оформи дъските пред себе си. Старицата се мъчи да проумее какво става. Стареца е потънал в дрямка, дори лекичко похърква. Жената е измила паниците.

ЖЕНАТА *(Бършейки ръцете си, се обръща към мъжа си)*. Къде е снахата?
МЪЖА. В стаята си. Защо питаш?
ЖЕНАТА. Оставила е съдовете неизмити.
МЪЖА. Не я тормози. Знаеш, че скоро ще ражда.
ЖЕНАТА. Де и моят свекър да беше като теб. Мен нямаше кой да ме мисли.
МЪЖА. Минало-заминало...
ЖЕНАТА. Щом е за мен – винаги е минало-заминало! Аз да им бера грижата. И на двамата!
МЪЖА. Ще се грижиш, я! Нали това ти е работата! Нашите деца пък ще се грижат за нас.
ЖЕНАТА. Чудя ти се как можеш да им се надяваш? Кой се е върнал тук, та нашите ще се върнат? Особено като народят деца. Да се е върнал някой от младите?
МЪЖА. Синът ми не е като другите, той ще се върне.
ЖЕНАТА. Синът ти може да иска да се върне, но снахата дали ще му разреши? Не виждаш ли, че отсега ѝ гледа в устата? Като че ли други жени не са били бременни.

Старицата е усетила, че синът и снахата се препират. Мъчи се да разбере защо, но напразно. Опитва се да види какво става и вътре в стаята на младите, но уви.

МЪЖА. Хайде, не се прави на лоша свекърва...
ЖЕНАТА. Като говориш истината, тогава ставаш лошата свекърва.
МЪЖА. Е, прекаляваш вече! Знаем те каква снаха беше. Не съм забравил какви ги вършеше на мама, а и сега продължаваш да тормозиш горканата.

Мълчание. Болките на Младата жена са стихнали. Мъжа бърше с хавлия потното ѝ лице.

МЛАДИЯ МЪЖ. Виж, че ти мина.

МЛАДАТА ЖЕНА. Слава Богу!

МЛАДИЯ МЪЖ. Да идем оттатък, да не се усъмнят нещо.

Младия мъж и жена му влизат в стаята. Старицата все още не е осъзнала станалото, но се опитва да разбере. Младата жена отива в кухнята.

ЖЕНАТА (*Натъртено*). Не си давай труд, дъще, аз ги измих.

МЛАДИЯ МЪЖ. Малко ѝ се зави свят, мамо...

Младия мъж сяда до баща си. Взема дъсчиците и се захваща да ги обработва. Свършва едната, поставя я при отаналите готови и се захваща с друга. Младата жена завива Стареца и хвърля дърва в камината.

СТАРИЦАТА (*Срамежливо*). Сине! Водете ме на...

Мъжа и Младият мъж скачат от местата си. Очевидно не знаят, че Старицата може сама да ходи. Хващат я под мишница и бавно я водят към тоалетната.

ЖЕНАТА (*Става и затваря вратата след тях*). Да пукнеш дано!

МЛАДАТА ЖЕНА. Поне си го казва, майко... Какво щяхме да правим, ако не казваше?

ЖЕНАТА (*Ядосана*). Какво ли щяхме да правим... Ами като няма как иначе, щяхме да търпим... Де да имаше някой да подхване работата от другия край.

МЛАДАТА ЖЕНА. Извинявай, майко. Доста ми прилоша, пък и вече понатежах. Старая се все пак да помагам, колкото мога.

Жената не ѝ отговаря. Мълчат. Мъжа и Младия мъж дотърбузват Старицата до леглото ѝ.

СТАРИЦАТА. Бог да ви благослови! Каквото докоснете, злато да стане! Бог да ти дари със синче като ангелче.

МЛАДИЯ МЪЖ. Дай Боже, бабо... Когато му дойде времето. Само тогава ще се отървем от страховете си!

Мъжа и Младия мъж отново се залавят за дъсчиците. Продължават да ги подреждат. Старицата а-ха да кихне, запушва уста и беззвучно кихва.

ОСТАНАЛИТЕ. Да си жива и здрава!

СТАРИЦАТА. И вие...

СТАРЕЦА (*Изведнъж се събужда, продължава разказа за брат си*). «Не! – казвам му, – нямаш право! Не можеш да викаш, когато пожелаеш! Защото всички ще умрем. Изобщо ли не ти пука, че всички ще умрем?» «Как да не ми пука – вика, – но не мога да се сдържа. Искам да изляза пред вратата и да извикам.» Разбирах, че страда много, защото все плачеше и се вайкаше: «Както е тръгнало, май всички ще загинете заради мен. Боже, що за неударима страст е това! Къде се е чуло и видяло някому толкова неистово да му се е приискало да вика! Като да пожелае жена. С цялото си същество искам да извикам. Изобщо не мога да се отърва от тази мисъл, не мога да се овладее.» А моето положение бе още по-тежко, защото всички се страхуваха от едно нещо – от свличането на лавина. А аз треперех и от мисълта, че някой ден брат ми наистина ще извика и ще докара лавината. Не откъсвах очи от него, дори по нужда да идеше, бях все по петите му. Гледах го умоляващо. Понякога отваряше уста и свиваше ръцете си в

юмрук, но срещнал отчаяните ми погледи, стискаше зъби и се съдържаше да извика. Докато веднъж ми каза, че вече не иска да вика. Не ми се вярваше: «Наистина ли?» – го попитах и той ми отговори: «Да!» Как да ви кажа, колко се зарадвах! Не съдържах сълзите си, но докато си помисля, че брат ми се оправя, той продължи: «Колкото и силно да викам, колко ли ще извикам? Това не ми стига. Ще гръмна с пушката! Да, да, с пушката. Като гръмна с нея, по иначе ще се строполят планините върху нас.» Господи! Брат ми наистина полудяваше и то пред очите ми. Какво да се прави?! Отидох и разказах всичко на татко. «Това все пак е добре! – каза той. – Като скрием патроните, нищо няма да се случи.» Възразах му, че и това не е добра мярка. Ами ако се ядоса? Като не може да гръмне с пушката, ще се развика от яд. Без друго, за свличането на лавината не е нужно непременно изстрел, достатъчен е и един силен вик. Брат ми твърдо си е наумил да свлече лавината върху главите ни. «Ти продължаваш да криеш истината, за да го спасиш! Но и аз съм твой син. И аз, и вие, всички ще загинем. Освен това, ако не съобщим, не само ти, всички ще сме виновни. Дори ако се спасим от лавината. Съгласи се, татко – му казах. – Бате е полудял. Ако не кажем да вземат мерки, и той, опазил Господ, вземе да викне, какво ще правим? Срине ли се върху нас лавината, колцина ще се спасят? За каква милост да говорим тогава? Всички да загинем в името на милосърдието към един човек?! Макар и да ми е брат, трябва да го предадеш, татко!» Тогава баща ми за пръв път се замисли сериозно. Повече не можеше да се опъва: «Прав си!» – рече и отиде да съобщи на Съвета на старейшините за положението. Изслушаха го мълчаливо, дълго не отговаряха. За пръв път им се случваше такова нещо. Тогава баща ми им продума: «Какво ще направите на сина ми? Искам да знам.» Помислиха още малко и Старейшината отсъди: «Какво ли ни остава да правим! Знае се какво ще предприемем. Във всеки случай няма да чакаме деня на гибелта си! Ще му запушим устата, ще го завържем и ще го сложим в едно къоше.» «И докога така?» «Докато отmine опасността от лавина. Няма да му позволим да си отвори устата. Как да имаме доверие в превъртял човек? Ами ако се развика?» Баща ми се опитал да им възрази: «Как ще живее без вода, без храна? Така го обричат на явна смърт.» Но кой ли ти го слуша? Тукатси вързали ръцете и краката на брата, запушили му устата и го проснали в общото помещение. Пазачите го хранели от време-навреме. И докато го правели – с едната ръка напъхвали нещо в устата, а с другата я запушвали, от страх да не вземе да извика. И така – петнайсет дни. Лесно е да се изрече. Сетне дойдоха и ни казаха, че е починал. Естествена смърт ли беше или стражите ли го удушиха – не можахме да разберем. (*Застива.*)

МЪЖА (*На сина си*). Знаеш ли я тази история?

МЛАДИЯ МЪЖ. Как да не я знам?

ЖЕНАТА. За кой ли път я слушаме вече!

МЛАДАТА ЖЕНА. Дори и аз съм я слушала най-малко три пъти.

СТАРИЦАТА. Никой не я е слушал колкото мен. След като напуснахме селото, особено първите месеци всеки ден бях принудена да я слушам. Ако трябва да ви кажа истината, тази горест навсякъде бе по следите му. И доколкото разбирам, докато умре, няма да го остави на мира. Първото ми раждане беше като отмина опасността от лавина. (*На сина си.*) Ти се роди тогава. Щом падна първият сняг, напуснахме този край. И на новото място дълго време бяхме мълчаливи. По навик. Живеехме в една махала все с тукашни изселници. Такива си бяхме ние, преселниците – тихи, боязливи. Местните много ни обичаха. Искаха всичко ние да им работим, защото нищо не отказвахме. Вземахме, каквото ни даваха, и не се жалвахме, когато не ни даваха. «Ела – ела, иди – иди, дай – дай...» Най-тежката работа ние вършехме! Местните бяха много по-различни от нас – шумни и големи кавгаджии. Смееха се с пълен глас. Много ни обичаха, но не ни позволяваха да говорим за тука: «Приехме ви. Какво друго искате? Работете! И не есе предавайте!» – ни казваха. После ми се роди второто дете. Пак

мъжко. Но не живя. След това ни се роди дъщеря. И тя не живя. А този тук взе да се променя. Уж страдаше за брата. Всяка нощ се прибираше пиян: «Ще ме свърши тая мъка» – ми казваше. А аз му вярвах. После научих, че ходи при друга жена. Когато го попитах защо прави това, той ми отвърна: «От мъка по брат си и аз самият не зная какво правя. Остави ме на мира!» И като го оставих, всичко куцо и сакато му мина през ръцете – уж не издържал на мъката по брат си. Едно си знаеше: «Остави ме да се залъгвам! Иначе скръбта ще ме довърши!» Аз пък научих колко незаменими утешителки на мъжката болка са жените! Имахме една възрастна съседка, която знаеше, че мъжът ми е разпътник. Веднъж дойде у дома и каза: «Има различни начини да си върнеш мъжа вкъщи! Вместо да плачеш и да се вайкаш, постегни се и започни да го посрещаш с усмивка». Така и направих. Но той дори не ме забелязваше. След това съседката ме посъветва да му стотвя най-любимите ястия. Дори не ги вкусваше, защото се връщаше сит. Кьор-кютюк пиян и сит. Само аз си зная какво е да нахраниш сит човек. Най-сетне опитната комшийка ме посъветва нещо друго – да се поразболявам от време на време с детето. Така научих, че с болестта си можеш да привлечеш вниманието на околните и най-вече на мъжа си: «Не е достатъчно само детето да е болно. И ти трябва да се разболееш, за да се усъмни, че можеш и да не му отгледаш детето.» Направих каквото ме съветваше жената и успях да го върна у дома. Не ме питайте какво ми костваше това. Не го гледайте, че сега лежи като ангел. Много си препатих аз от него, много.

Изведнъж Младата жена започва да се присвива от болки. С големи усилия успява да влезе в страничната стая. Мъжът ѝ, който и без това загрижено я наблюдава през цялото време, тръгва след нея. Старицата също е видяла станалото и с ужас започва да разбира случващото се.

МЛАДАТА ЖЕНА. Не издържам... Боже! Не мога да издържа!

МЛАДИЯ МЪЖ. Какво мога да сторя?! Потърпи!

МЛАДАТА ЖЕНА. Това са родилни болки. Разбери най-сетне! Боже! Направи нещо! Спасявай ме!

Старицата се опитва с мимики и жестове да каже нещо на Мъжа. Тъй като той не я забелязва, тя става и разтревожено тръгва към него. Виждайки това, Жената, която си мисли, че всекърва ѝ не може да ходи, си глътва езика от учудване.

СТАРИЦАТА. Синко! Булката!

МЪЖА. Какво ѝ е, майко?

ЖЕНАТА. Проходи! Майка ти проходи...

МЪЖА. Майко, но ти ходиш?!

СТАРИЦАТА. Ходя ли? Да, да, ходя... Оставете сега това. Булката ще ражда.

МЪЖА. Какви ги говориш, майко?

ЖЕНАТА. Майка ти проходи!

МЪЖА. Не чуваш ли какво казва бе, жено! Булката щяла да ражда.

Тримата влизат в страничната стая. Известно време наблюдават ужасени. Младите съпрузи не ги забелязват. Докато Младата жена се гърчи в болки, Младия мъж непрестанно ѝ прави знаци да мълчи.

МЪЖА. Какво има, синко?

ЖЕНАТА. Става ли нещо?

МЛАДИЯ МЪЖ. Няма нищо.

ЖЕНАТА. Как така...

МЛАДАТА ЖЕНА. Боли ме корем. (*Опитвайки се да скрие истината.*) Сега ще ми мине.

Всички са вперили поглед в Младата жена, която полага неимоверни усилия да не издава болките си. Но повече не може да търпи и се свива на земята.

ЖЕНАТА. Това е... Боже!

МЛАДИЯ МЪЖ. Не е, майко, само я боли корем.

ЖЕНАТА. Дай Боже да е така... Искаш ли вода?

МЛАДАТА ЖЕНА. Не мога повече. (*Простенва.*)

МЛАДИЯ МЪЖ (*Затваряйки устата ѝ с ръка.*) Ей сега ще ти мине.

ЖЕНАТА. Няма да мине.

МЪЖА. Какво ѝ е?

МЛАДИЯ МЪЖ. Боли я корем, татко.

ЖЕНАТА. Не ми прилича на коремна болка. Толкоз пъти съм раждала. Родилна болка си е това, родилна.

МЪЖА. Боже!

СТАРИЦАТА. Не ви ли казах?

ЖЕНАТА. Какво ще стане сега?

Болките на Младата жена са стихнали, поуспокоила се е, но по лицето ѝ се стичат капчици пот.

МЛАДИЯ МЪЖ. Казах ви, че ще ѝ мине... Ето на, мина ѝ...

ЖЕНАТА. Не ѝ е минаха, а само временно поутигнаха. След малко ще започнат пак.

МЪЖА. Откъде знаеш?

ЖЕНАТА. Кой друг ще знае, ако не аз. Повече от шест пъти съм раждала, макар че не всички оживяха. Да не се лъжем – това са родилни болки.

Продължително мълчание.

МЛАДИЯ МЪЖ. Как можеш да си толкова сигурна, майко?

ЖЕНАТА. Ти май не чуваш? Освен с теб, най-малко пет пъти съм преживяла това.

Отново мълчат.

МЪЖА. Трябва да сме сигурни.

МЛАДАТА ЖЕНА. Мина ми. Болеше ме корем и ми мина.

СТАРИЦАТА. Винаги става така. Първо боли, после минава. Пак заболява, пак минава.

Докато накрая...

МЛАДИЯ МЪЖ. Какво?

МЪЖА (*Решително*). Иди повикай Бабата.

МЛАДИЯ МЪЖ. Но...

МЪЖА. Трябва да я извикаме. Ако не са родилни болки – няма проблем. И ние ще се успокоим, и вие. По-добре да стоим будни, отколкото да заспим в страх.

МЛАДИЯ МЪЖ. А ако са родилни?

МЪЖЪТ. Повикай я да дойде.

МЛАДИЯ МЪЖ. А ако са родилни болки?

ЖЕНАТА. В такъв случай ще сме направили това, което е трябвало. Нямаме друг изход. Трябва да я повикаме!

Пак се умълчават.

МЪЖА. Не можем повече да рискуваме. Всяка секунда е загуба. Трябва да спазваме правилата.

МЛАДИЯ МЪЖ. Но...

МЪЖА (*Решително*). Не можем да застрашим живота на всички. Ако има нещо нередно, задължени сме да го съобщим. Знаем какви са правилата. Не можем да вървим срещу тях. Повикай Бабата.

МЛАДИЯ МЪЖ. Не!

МЪЖА. Длъжни сме да я повикаме.

МЛАДИЯ МЪЖ. Това не са родилни болки. И по-рано ѝ се е случвало, но като отиде по нужда, ѝ минава. Ето на, няма ѝ нищо. Виждате, че нищо ѝ няма вече. Да изчакаме още малко.

МЪЖА. Какво да чакаме? Да роди ли?

МЛАДИЯ МЪЖ. Че тя няма да ражда.

МЪЖА. Откъде знаеш? Трябва да бъдем сигурни. Повикай я, ти казах!

МЛАДИЯ МЪЖ. Стой, майко! Да не разбуним напразно духовете. Чакай!

МЪЖА. Какво да чака? Губиш ни времето само. Не се мотай! Викай я час по-скоро да идва!

МЛАДАТА ЖЕНА. Майко, чакай. Виж – мина ми. Ето – мина. Нищо ми няма. Заклевам се, че това не са родилни болки!

СТАРИЦАТА. Ако не са родилни, от какво се страхуваш, дъще. Бабата ще каже какво е положението, та да се успокоим всички. Нали така, чедо?

МЪЖА. Майка е права. Трябва да сме сигурни. А това само Бабата може да ни каже.

МЛАДИЯ МЪЖ. А ако се окажат родилни болки?

ЖЕНАТА. Нали ти казахме вече, ти го знаеш. Поне да не пострадаме, че не сме съобщили навреме. Нали знаеш, че в такива случаи най-голямата вина е да се скрие положението?

МЪЖА (*Решително*). Трябва да сме сигурни. Да не би пък да сте имали нещо преди срока?

МЛАДИЯ МЪЖ. Как можеш да ме мислиш за толкова безотговорен, татко?

МЪЖА. Тогава защо искаш да попречиш на бабата да дойде? Кажи ми, защо? Кажи ми, де! Казвай! Не ти ли казах да кажеш? Казвай! Не ме ли чуваш? Отговори!

Мъжа се доближава до сина си и сръгвайки го, се опитва да си излее яда.

МЛАДИЯ МЪЖ. Не е така, както си мислиш, татко. Заклевам се, че не е така!

МЪЖА. Тогава защо се страхуваш, пъзльо? (*Продължава да го блъска.*) Ще ме орезилиш! Не можеше ли да изтърпиш още един месец, разбойнико? Ако беше търпелив, щеше ли това да ни се случи? С какво лице ще се покажем пред хората, безсрамнико? Ще излезе, че сме семейство, което не може да си озапти мъжете! На две пари ще направиш честта ни! Нямах ли срам! Ще ни изгориш, защото не си се сдържал да разпашеш пояса! Хората ще странят от нас. Няма да ни имат доверие, ще ни изолират.

МЛАДИЯ МЪЖ. Не съм го направил ти казвам, татко...

МЛАДАТА ЖЕНА (*Разплакана*). Не сме правили, татко, не сме правили нищо нередно!

Мъжа млъква за миг, усещайки, че е прекалил.

ЖЕНАТА (*Отгърбва сина си от ръцете му*). Казва, че не го е правил. Остави го вече.

Мъжа го пуска, успокоява се за миг, но отново решително подема.

МЪЖА. Тогава трябва да сме уверени. Иди извикай Бабата. Хайде, какво стоиш!? Бързо!

ЖЕНАТА. Какво да ѝ кажа?

МЪЖА (*Замислено*). Кажи ѝ, че ни съмнява състоянието на булката и добре би било да я прегледа, за да сме сигурни. Но не забравяй, че болките се появили преди малко. Да не си помисли, че сме губили време.

Жената намята някаква връхна дреха и безмълвно излиза. Младата жена отчаяно плаче, другите са в тревожно очакване.

Завеса.

ВТОРА ЧАСТ

II.

Младата жена седи притеснена и тъжна в стаята си. Младия мъж е приседнал до нея, замислен дълбоко, като че ли търси решение. Старицата е на мястото си, вторачена във вратата. Мъжа от време-навреме поглежда през прозореца и се разхожда в стаята. Стареца спи. Външната врата се отваря и влиза Жената.

МЪЖА. Какво стана?

ЖЕНАТА. Казах ѝ.

МЪЖА. А тя?

ЖЕНАТА. Ще дойде сега.

МЪЖА. А защо не дойде с тебе?

ЖЕНАТА. Трябвало да каже и на стражата...

Жената отива до снаха си, макар и колебливо, я гали по косата и се старае да я успокои.

МЛАДАТА ЖЕНА. Дойде ли?

ЖЕНАТА. Ще дойде. Случи ли се нещо, докато ме нямаше?

МЛАДАТА ЖЕНА. Не!

ЖЕНАТА. Дано не излезе това, от което се страхуваме.

МЛАДАТА ЖЕНА. Дано!

ЖЕНАТА. Може и да не са родилни болки.

МЛАДАТА ЖЕНА. Дано не са...

ЖЕНАТА. Нали не ми се разсърди?

МЛАДАТА ЖЕНА. Имам ли право на това?

ЖЕНАТА. Какво да правим? Трябваше колкото се може по-скоро да им съобщим. Аз или някой друг – няма значение. Все някой трябваше да го направи.

МЛАДАТА ЖЕНА. Зная.

Мълчание.

МЛАДАТА ЖЕНА. Страх ме е.

ЖЕНАТА. Какво можем да направим?

МЛАДАТА ЖЕНА. Много ме е страх!

Мъжа е видял през прозореца Бабата и развълнувано се втурва към жена си.

МЪЖА. Идат!

Жената и Мъжа отварят вратата.

ЖЕНАТА. Добре дошли!

МЪЖА. Заповядайте!

Първо влиза Бабата, а след нея Първи страж.

БАБАТА. Добро утро!

ПЪРВИ СТРАЖ. Добър ви ден!

МЪЖА. Добро утро!

МЛАДИЯ МЪЖ. И на вас!

ЖЕНАТА. Добро да е и за теб.

СТАРИЦАТА. Добре си дошъл, синко!

Бабата целува ръка на Старицата.

СТАРИЦАТА. Господ да те благослови, чедо!

Младият мъж целува ръка на Бабата.

БАБАТА. Да си ми жив и здрав, сине!

МЛАДИЯ МЪЖ. Не са родилни болки.

БАБАТА. Дано да е тъй.

ЖЕНАТА. Ще пиете ли нещо?

БАБАТА. В такива случаи времето ни гони. Да не закъснеем. Ако не е това, от което се страхуваме, не бих ви отказала едно кафе.

ЖЕНАТА. Дай Боже!

БАБАТА. Дай Бог да е така. Къде е снахата?

Жената върви отпред, а Бабата я следва.

МЪЖА (*На Първи страж*). Защо стоиш прав?

Първи страж присяда. Бабата идва при Младата жена. Погалва я по косата.

БАБАТА (*На Жената*). Ти излез!

Жената отива при другите.

БАБАТА. Да ти е минало, дъще!

МЛАДАТА ЖЕНА (*С разтреперан глас*). Да си жива, лелко!

БАБАТА. Първо да си поговорим.

МЛАДАТА ЖЕНА. Бива...

БАБАТА. Но ще ми отговаряш точно. Разбрахме ли се?

МЛАДАТА ЖЕНА. Да.

БАБАТА. Кога беше първата брачна нощ?

МЛАДАТА ЖЕНА. В средата на декември.

БАБАТА. А преди това да се е случило нещо? Някакви целувки, милувки... Ако сте направили нещо неразумно, не бива да криеш от мен!

МЛАДАТА ЖЕНА. Не крия нищо.

БАБАТА. Питам за твое добро.

МЛАДАТА ЖЕНА. Заклевам се, не крия.

Бабата пресмята с пръсти. След това брои отново.

МЛАДАТА ЖЕНА. Много ме е страх, леличко.

БАБАТА. Няма от какво, рожбо. Няма грешка в срока. По тази сметка има най-малко един месец.

МЛАДАТА ЖЕНА. Дано да е тъй..

БАБАТА. За да родиш сега, първата ви близост е трябвало да стане преди средата на декември. *(Отново пресмята.)* Да, така е! Само че нали знаеш, истината рано или късно излиза наяве. Грешната сметка може да ти обърка живота. Ако действително не криеш нещо от мен, това не са родилни болки. *(Поглежда я със съмнение.)*

МЛАДАТА ЖЕНА *(Разбира, че се е усъмнила)*. Не крия. Заклевам се, че говоря самата истина. Кога ли можехме да бъдем заедно? Родителите не ни даваха и от разстояние да се погледнем, камо ли да останем насаме.

БАБАТА. Мъжът и жената са като огъня и барута, дъще. Въпреки оня горчив случай...

МЛАДАТА ЖЕНА. Ти беше ли тогава, когато е станало?

БАБАТА. Не, не... Толкова дърта ли ти изглеждам? Много отдавна е било това. Когато баба ми е била млада. Но оттогава такъв случай не се е повторил. Дано не се повтори никога.

МЛАДАТА ЖЕНА. Дай Боже!

БАБАТА. Поуспокой ли се малко?

МЛАДАТА ЖЕНА *(Макар да продължава да се страхува)*. Като че да.

БАБАТА. Така и трябва. Без друго знаеш, че страхът не гони смъртта. Сега вече можем да те прегледаме, за да сме съвсем сигурни. Полегни! Тук, тук...

Младата жена ляга.

БАБАТА. По гръб...

Младата жена е легнала по гръб, с глава към зрителите.

МЛАДАТА ЖЕНА. Така ли?

БАБАТА. Да! Свий си краката. И двата. Издърпай ризата си. Много добре.

Бабата премята ризата на Младата жена по-нагоре.

БАБАТА. Повдигни си задника. Още, още... *(Сваля ѝ долното бельо.)* Браво... Няма от какво да се боиш. *(Навежда се, опипва ѝ корема. Отново и отново проверява. Изправя се.)* Облечи се!

Младата жена се облича, изправя се и зачаква със скръстени на гърди ръце.

БАБАТА. Кога се появиха първите болки?

МЛАДАТА ЖЕНА *(Вижда се, че лъже)*. Точно преди да ви съобщим.

БАБАТА *(Ядосва се)*. Само не лъжи! Кога се появиха? Трябва да зная. Аз трябва да зная. Другите може и да не знаят, но аз трябва! Дано не си ме излъгала и преди малко!

МЛАДАТА ЖЕНА. Не съм.

БАБАТА. Питам за първите болки?

МЛАДАТА ЖЕНА (*Колемливо*). Преди изгрев слънце.

БАБАТА. А после какво стана?

МЛАДАТА ЖЕНА. Мина ми и пак започна.

БАБАТА. След туй?

МЛАДАТА ЖЕНА. След туй пак, още веднъж...

БАБАТА. А после?

МЛАДАТА ЖЕНА. Престанаха...

БАБАТА (*Помълчава*). Знаеш, дъще, че сме близки с майка ти. Години наред сме били съседки. Много съжалявам, но съм длъжна да съобщя на старейшините за случая. Това го изискват правилата, а и интересите на обществото. (*Съвсем тихичко.*) Говори им само за последната болка. Разбра ли?

МЛАДАТА ЖЕНА. Разбрах.

БАБАТА. Иначе ще вкараш в бяла и домашните си. И не забравяй – никога не губи упование в Бога! Може и да не са родилни болките.

МЛАДАТА ЖЕНА (*Безпомощно*). Дано! Ще дойдат ли мама и татко?

БАБАТА. Не! Противоречи на правилата.

МЛАДАТА ЖЕНА. Поне майка...

БАБАТА. Не. Решението се приема в дома, в който се намираме. Тази работа не търпи сантименталности.

Бабата безмълвно отива при другите.

МЪЖА. Какво стана?

БАБАТА (*Към Жената*). Да си измия ръцете.

Жената загребва с канче от закипялата вода в кухнята, разхлажда я и полива на Бабата.

ЖЕНАТА. Да не би...

БАБАТА (*Подсушавайки ръцете си*). Много исках, но не било писано. Няма да мога да изпия кафето ви. Не ми се сърдете. Такова е правилото, трябва да им съобщя. Какво да ви кажа... Вие да сте живи и здрави! (*Обръща се към Първи страж.*) Ти остани тук!

Бабата бавно излиза. Жената затваря вратата след нея. Всички са разтревожени. Стареца спи. Младия мъж отива при жена си, прегръщат се.

СТАРЕЦА (*Събужда се, поглежда наоколо и продължава да разказва от прекъснатото място*). Ако питате мен, работата беше друга – смъртта на брат ми не беше естествена. Убиха го! Най-безмилостно го утрепаха! (*Изведнъж забелязва Първи страж.*) Вие, дето уж го пазехте, вие го направихте! Вие... (*Протяга предупредително ръка към Първи страж.*) Вие го убихте! Вие! Удушихте го със собствените си ръце! Убийци! Проклети убийци!

Старицата беззвучно се мъчи да го накара да млъкне.

Затъмнение.

III.

Напрегнатото очакване продължава. Първи страж се опитва да разбере защо Стареца се държи така с него. Макар да са го накарали да млъкне, Стареца отвреме-навреме хвърля гневни погледи към Първи страж. Мъжа се разхожда из стаята, поглежда през прозореца.

МЪЖА. Идат!

ЖЕНАТА (*На Старицата*). Нали все пак можеш да вървиш. Стани и ти, да им окажем уважение.

МЪЖА. Остави я на мира!

СТАРЕЦА. Удушиха го! Убийци! Престъпници са тези стражи!

СТАРИЦАТА. Това не са ония стражи. Бъркаш всичко и всички.

СТАРЕЦА. Не ги бъркам. Тоя беше единият! Знам, че ти беше, ти, предателю! Престъпнико!

ПЪРВИ СТРАЖ (*Към Стареца*). Кого сме удушили ние, дядо! Аз никого не съм удушил! (*Към останалите*.) Какви ги приказва?

МЪЖА (*Тихо на Първия страж*). Много остаря вече и не знае какво приказва. Мисли си, че нещо, дето е станало преди години, се случва сега. Не му обръщай внимание!

СТАРЕЦА (*Все по-разпалено*). Престъпник! Убиец! Не си стража, престъпник си ти!

ПЪРВИ СТРАЖ. Загазихме яко!

СТАРЕЦА. Престъпник! Убиец!

ПЪРВИ СТРАЖ. Но не може така...

МЪЖА (*Поглежда към Първи страж, сякаш иска да му каже, че той ще се справи сам. Към баща си*.) Престани вече, татко! Млъкни! (*На другите*.) Дойдоха!

Стареца замлъква като попарен. Всички, дори Старицата, тръгват към вратата. Мъжа я отваря.

МЪЖА. Заповядайте!

ЖЕНАТА. Добре дошли!

СТАРИЦАТА. Добре дошли!

Влизат членовете на Съвета на старейшините – Старейшината, Жената старейшина, Мъжа Старейшина, Бабата, а след тях и Втори страж.

СТАРЕЙШИНАТА. Здравейте!

ОСТАНАЛИТЕ (*Крайно почитателно*). Здравейте! Заповядайте! Добре дошли!

СТАРЕЦА (*Сочи Втори страж и тихо, без останалите да го чуят*). Ето го и другия!

Старицата му прави знаци, че синът им ще се ядоса.

ЖЕНАТА. Къде ще заповядате?

СТАРЕЙШИНАТА (*Оглежда цялата стая*). Някъде на по-височко, както си му е ред.

МЪЖА (*Сочейки с ръка*). Тук удобно ли е?

Старейшината поглежда останалите членове, които одобрително кимат глави.

СТАРЕЙШИНАТА. Удобно е...

Старейшината и членовете сядат. Първи и Втори страж стоят прави до вратата. Стареца следи внимателно членовете на Съвета на старейшините и стражите.

СТАРЕЙШИНАТА. Донесете подставката!

Мъжа и Жената слагат подставката пред Старейшината.

МЪЖА. Желаете ли още нещо?

СТАРЕЙШИНАТА. Докато говорим, може да ни пресъхне устата. Донесете ни малко вода и чаши!

Жената слага върху подставката кана с вода и няколко дървени чаши.

СТАРЕЙШИНАТА. Да си жива, дъще. Къде е снахата?

ЖЕНАТА. Да дойде ли?

СТАРЕЙШИНАТА. Веднага! Да не губим време!

ЖЕНАТА (*Към сина си*). Аз ще я повикам.

Жената прекрива прага и дава знак на Младата жена да дойде.

СТАРЕЙШИНАТА. В отсъствието на снахата нищо не може да се каже. (*Към Старицата.*) Не е ли така?

СТАРИЦАТА. Така е!

СТАРЕЙШИНАТА. Всички могат да седнат. Тези, които разпитваме, нека дойдат тук и да отговарят прави. Ясно ли е?

ОСТАНАЛИТЕ. Ясно. Да си жив и здрав!

СТАРЕЙШИНАТА (*Към другите членове*). Да започнем ли?

Те одобрително кимат глави.

СТАРЕЦА (*Тихо на жена си*). Най-сетне ще осъдят стражите!

Старицата със знаци се опитва да го накара да пази тишина. Като опитен мим обяснява беззвучно на мъжа си, че ще съдят снахата заради преждевременното ѝ раждане.

СТАРЕЦА. Сега и бременната жена... Убийци!

СТАРИЦАТА. Млъкни!

СТАРЕЙШИНАТА. Преди да дойдем тук се отбихме на коритото. Знаете, че като се напълни догоре от топящия се сняг, опасността от лавина е преминала. Но за съжаление видяхме, че има още два пръста, докато се напълни. (*Показва с ръка.*) Това означава, че днес или най-късно утре, коритото ще е пълно и опасността – отминала. Тогава ще се върнат и онези, които заминаха в началото на зимата. С жените и децата си, ще донесат брашно, захар и сол, зеленчуци, месо и всякакви други хранителни запаси и ще живеят с нас близо три месеца, до първия сняг. Тогава ще вдигаме сватби, ще раждаме, ще се веселим, ще празнуваме. А като завали първият сняг, ще заминат заедно с жените, които са родили. И ще работят чак до следващата пролет, за да натрупат толкова, колкото е нужно за оставащите тук да изкарат зимата. После пак ще се върнат. И пак ще заминат. И както си поминувахме в този кръговрат, преди малко Бабата дойде у нас и ни разказа за този непредвиден случай.

Мъжа старейшина изглежда, че ще се разкашля. Всички се изнервят. По навик Жената старейшина му подава възглавница, с която запушва устата си и тихичко се изкашля. След като прочиства гърлото си от дразнещото гъделичкане, връща възглавницата на Жената старейшина.

СТАРЕЙШИНАТА. За голямо съжаление, изправени сме пред нещо, което не ни се случваше от 50 години – преждевременно раждане. И аз като останалите членове на Съвета съм много натъжен, но нямаме друг изход, освен да приложим правилата. Защото това е нещо, което засяга сигурността на останалите хора.

Мъжа старейшина отново показва признаци на кашлица. Една възглавница не върши работа и изведнъж затиска лицето му с множество възглавници. Мъжа Старейшина остава неподвижен. Умрял е. Слагат го на високо и всеки минава с почит покрай него.

СТАРЕЙШИНАТА. А сега, без да губим повече време, да преминем към действие. Да се върнем към задачата си. (Към Бабата.) Кога си известена за случая?

БАБАТА (Като се изправя). Преди малко.

СТАРЕЙШИНАТА. Заключение то ти?

БАБАТА. Веднага дойдох да прегледам булката и след това ви съобщих. Съжалявам, но снахата е пред раждане.

СТАРЕЙШИНАТА. Сигурна ли си в това?

БАБАТА. Твърдо съм убедена!

СТАРЕЙШИНАТА. Можеш още веднъж да я прегледаш!

БАБАТА. Няма нужда. Всички признаци потвърждават състоянието ѝ.

СТАРЕЙШИНАТА. Можеш да седнеш! Вие! (Младия мъж и Младата жена стават на крака.) Пресметнахме, че при нормални условия до раждането има повече от месец. Но родилните ѝ болки са започнали преди да отmine опасността от лавина. Нали знаете, че това е най-голямото престъпление – да застрашиш живота на всички останали?

МЛАДИЯ МЪЖ. Знаем.

МЛАДАТА ЖЕНА. Знаем.

МЛАДИЯ МЪЖ. Но това не е по наша вина...

СТАРЕЙШИНАТА. Това пък какво ще рече?

МЛАДИЯ МЪЖ. Нашите възрастни бяха го пресметнали. На този ден ще стане, казаха ни те. И точно тогава се състоя първата ни брачна нощ. Дотогава само от разстояние ми я показаха. Никога не сме били дори един до друг преди това.

МЪЖА. Господин старейшина, ако ми разрешите, бих искал да взема думата.

СТАРЕЙШИНАТА. Съвсем накратко!

МЪЖА. Синът ми казва истината. Ние непрекъснато им пречихме да се сближат преди уреченото време.

ЖЕНАТА. Дори не им разрешихме да се хванат за ръце.

СТАРЕЙШИНАТА. Няма да говорите без разрешение! Ясно ли е?

ЖЕНАТА. Ясно е, старейшино!

СТАРЕЙШИНАТА. Да предположим, че всичко е станало навреме. Не разбирам обаче какво искате да кажете?

МЛАДИЯ МЪЖ. Това е едно преждевременно раждане.

БАБАТА (Изправя се). Да, старейшино. Това е едно преждевременно раждане.

МЛАДИЯ МЪЖ. Значи, ние не сме виновни...

Мълчание.

СТАРЕЙШИНАТА. Какво значение има дали е така или иначе? Ние тук не спорим дали раждането е преждевременно или закъсняло. За нас е важен резултатът. Жена ви ще ражда точно сега, в този момент, когато опасността все още не е преминала. Нас ни интересува именно това. Ако в разрез с правилата е станало сближаване преди срока, разбира се, че и това ни интересува. Но пак няма да влияе върху решението ни.

Процедурата, която ще се приложи тук, е ясна. *(Безшумно получава и одобрението на останалите членове.)* Тази млада жена незабавно ще бъде положена в ковчег и погребана в земята. Искаме да знаете, че ние също дълбоко съжаляваме.

МЛАДИЯ МЪЖ. Старейшино...

СТАРЕЙШИННАТА. Няма какво повече да се говори. Тази млада жена всеки момент може да роди. И не зная дали има нужда да ви напомня какви последствия може да има това за нас. Но вижте, ако Бабата има някакви възражения, свързани с раждането, изпълнението на присъдата може да се отложи и случаят да се обсъди. *(Към Бабата.)* В тази ситуация само вие имате правото на възражение. Имате ли някакво друго мнение?

БАБАТА. Нямам, старейшино.

СТАРЕЙШИННАТА. Присъдата незабавно да се приведе в изпълнение.

СТАРЕЦА. Те не съдят стражите!

Мъжа и Старицата правят знак на Стареца да замълчи.

МЛАДИЯ МЪЖ. Жена ми е наказана без да има вина. Правилата били такива!? Та ние не сме вършили нищо извън правилата?! И сватбата ни, и първата ни брачна нощ, всичко си беше навреме.

СТАРЕЙШИННАТА *(Ядосано)*. Това вече сме го говорили, млади момко! За пръв път срещам такъв отпор. Трябва ли да припомням защо нашите хора веднага намират работа по новите места? Защото не се противят на нищо. Както са възпитавани тук, такива си остават и там, където пребивават временно. Ако думата «неподчинение» е изхвърлена от речника ни, то е заради непрекословното прилагане на правилата. *(Вбесено.)* Ти какво искаш? Да оспорваме правилата и толкова хора да загинат ли?

МЛАДИЯ МЪЖ *(Много развънуван)*. Не, не искам да загинат хората! Но не искам и жена ми умре!

СТАРЕЙШИННАТА. Разбирам мъката ти, момко! И ние сме били млади. И ние сме обичали. Но в името на спасението на другите трябва да си готов на саможертва.

МЛАДИЯ МЪЖ *(Почти разплакан)*. Раждането нали не става моментално? Моля ви да поизчакаме още малко.

СТАРЕЙШИННАТА. Това е невъзможно. Не мога да подложа на риск живота на цялото село, значи на всички ни. Или жена ти, или всички останали. Няма средно положение! Ако имаше някакъв изход, който да спаси живота на всички, защо да не го намерим? *(Решително.)* Трябва присъдата час по-скоро да се изпълни! Правилата ще се прилагат, това е! Ако жената ей сега започне да ражда, тогава какво ще направим? Достатъчен е само един неин вик по време на раждането. А плачът на новороденото? Нали тогава планините ще се срутят върху нас? *(Внезапно става още по-твърд.)* Ако продължаваш да говориш, ще бъдем принудени да те накажем със същото! Престани!

МЛАДИЯ МЪЖ. Старейшино...

СТАРЕЙШИННАТА. Предупреждавам те! Помни – ако думата е сребро, то мълчанието е злато. Това е нашият принцип от векове. *(Дава знак на стражите да започнат.)*

СТАРЕЦА. Те не съдят стражите! Не престъпниците, а невинните хора ще погребат!

СТАРЕЙШИННАТА. Този пък какви ги приказва?!

СТАРЕЦА. Човеко, осъди хората, които удушиха брат ми!

СТАРЕЙШИННАТА. Какви ги говориш?

СТАРЕЦА. Осъди убийците, бе човеко! Ако ти стиска, разбира се. Но не можеш, защото те биха те удушили веднага.

СТАРЕЙШИННАТА. Завържете му устата на този тук!

Първи страж се опитва да завърже устата на Стареца с голямата кърпа, която си е донесъл.

СТАРЕЙШИНАТА. Побързайте!

СТАРЕЦА (*Борейки се да не му завържат устата*). Сега по-добре разбирам брат си. Много добре го разбирам!

СТАРЕЙШИНАТА (*на Втори страж*). Пригответе и нея!

ВТОРИ СТРАЖ. Както заповядате!

Втори страж се готви да превърже устата и на снахата.

СТАРЕЙШИНАТА. Ти ме изуми, не очаквах това от теб, момко. Но ти прощавам, защото зная, че го правиш от мъка.

ВТОРИ СТРАЖ (*Завързал е вече устата ѝ, а също и ръцете ѝ зад гърба*). Готово!

СТАРЕЙШИНАТА (*Прави му знак да завърже и очите ѝ*). Направи всичко както трябва!

Втори страж връзва очите на снахата, треперееща от страх.

СТАРЕЙШИНАТА. Добре! (*Към останалите от семейството*.) Никой няма да мръдне от мястото си! Докато свърши всичко, оставете тук. (*На Първи страж*.) Само ти ще останеш при тях. (*На другите членове на Съвета*.) Ставайте! Да станем свидетели!

Старейшината и членовете стават. На Втори страж му е трудно да води Младата жена, която с все сили се съпротивлява на всяка крачка и със стенанията си се опитва да каже, че не желае да върви. След нареждането на Старейшината, Втори страж направо я повлича към вратата. Подир тях бавно вървят Старейшината и членовете на Съвета. Останалите чакат мълчаливо. В това време Младия мъж безшумно е отворил кутията с патроните и е успял да зареди една от окачените на стената пушки.

МЛАДИЯ МЪЖ (*Вдигайки пушката във въздуха*). Никой да не мърда! (*За миг всички спират вцепенени*.)

СТАРЕЙШИНАТА. Какво си намислил, синко?

МЛАДИЯ МЪЖ. Казах никой да не мърда!

ЖЕНАТА СТАРЕЙШИНА. Какво значи това? Какви ги върши този!

МЛАДИЯ МЪЖ. Не ме принуждавайте да натисна спусъка!

СТАРЕЙШИНАТА. Бива ли да правиш такива неща?

ЖЕНАТА СТАРЕЙШИНА. Ако натиснеш спусъка, нали пушката ще гръмне! А като гръмне... Боже!

СТАРЕЙШИНАТА. Но тогава... Всички умираме! Всички!

МЛАДИЯ МЪЖ. Да, ще измрем. Или жена ми ще живее, или всички заедно ще пукнем.

Мълчание.

МЪЖА. Свали тази пушка!

МЛАДИЯ МЪЖ. Вие не се месете, татко!

МЪЖА. Как да не се месим! Осъзнай се, сине!

МЛАДИЯ МЪЖ. А жена ми да загине, така ли? Аз съм длъжен да направя всичко за живота на жена си и детето си.

МЪЖА. Че какво можем да направим?!

СТАРИЦАТА. Всички заедно ще умрем!

ЖЕНАТА. Още си млад. Няма ли жени за теб! Ти си изворът. Можеш да имаш дете и от други жени.

СТАРИЦАТА. Ще станеш отцеубиец!

СТАРЕЦА. Гордея се с внука си!

МЛАДИЯ МЪЖ. Не ме разбирате! *(На Старейшината.)* Никой да не мърда! Застанете по местата си. По местата си, казах! *(Старейшината и членовете отиват по местата си. Втори страж връща снахата на предишното място. Мъжът ѝ дава знак да я развърже и той освобождава устата, ръцете, очите ѝ. Мълчание.)*

СТАРЕЙШИНАТА. Устата ми пресъхна. Мога ли да пия вода?

МЛАДИЯ МЪЖ. Пий!

Старейшината пие вода, другите членове – също.

СТАРЕЙШИНАТА. Какво ще стане сега?

ЖЕНАТА СТАРЕЙШИНА. Какво чакаме?

МЛАДИЯ МЪЖ *(Към Първи страж)*. Ти! И ти, татко. Идете и вижте коритото! Да видим какво е последното положение. Не се бавете!

Мъжа и Първи страж излизат.

СТАРЕЦА. Да съдим и стражите!

Старицата кара Стареца да млъкне. Всички са в напрегнато очакване. Особено Старейшината и членовете са изпълнени със страх и недоумение. Минава доста време преди Мъжа и Първи страж да се върнат.

МЪЖА. Един пръст!

ВТОРИ СТРАЖ. Да, един пръст.

МЛАДИЯ МЪЖ. Без друго, повече не ѝ заболя. Може и Бабата да е сгрешила. Това да не са родилни болки. Но от вашата прибрзаност за малко жена ми да умре. Ето, нали виждате. Боли ли я сега?

СТАРЕЙШИНАТА. Какво говориш, синко? Да не би Бабата да лъже? Остави нас, но майка ти, баща ти? Всички ще загинат. Не ти ли е жал за тях?

Изведнъж Младата жена започва да се превива в болки.

СТАРЕЙШИНАТА. Боже!

БАБАТА. Тази жена ще ражда.

МЛАДИЯ МЪЖ *(Към Първи страж)*. Запуши ѝ устата!

Първи страж запушва устата на снахата.

МЛАДИЯ МЪЖ. Вкарай я вътре!

Първи страж я повежда към вътрешната стая, а Стареца в това време беззвучно пляска с ръце и се радва.

МЛАДИЯ МЪЖ *(На Бабата)*. Влизай. Майко, помагай и ти.

БАБАТА *(Към Жената)*. Донеси леген с топла вода! Побързай!

МЛАДИЯ МЪЖ. Бързо, майко!

СТАРЕЙШИНАТА (*Ужасен*). А плачът на бебето!?

ЖЕНАТА СТАРЕЙШИНА (*Ужасен*). А виковете?!

СТАРЕЙШИНАТА. Всички ще измрем!

ЖЕНАТА СТАРЕЙШИНА. Ще загинем!

МЪЖА СТАРЕЙШИНА. Ще умрем!

СТАРЕЦА. Без друго се върнах да умра. Не ми пука! Сега по-добре разбирам брат си – и аз искам да извикам преди да умра. Искам, искам! Сега, веднага!

СТАРИЦАТА. Недей да правиш щуротии!

МЪЖА. Аз съм ти син, тате...

СТАРИЦАТА. Май ще се мре!

МЪЖА. А ти, тате, искаш да ми причиниш смъртта! (*Запушва с ръка устата на баща си.*)

ЖЕНАТА (*На сина си*). Защо ли те родих и отгледах? За да станеш причина за смъртта ми? Жалко за млякото, с което съм те откърмила!

МЛАДИЯ МЪЖ. Млъкнете!

Бабата прави знак на Първи страж да излезе и той идва при останалите. Втори страж незабелязано се приближава към Младия мъж, но тъкмо да го хване за ръката, той го забелязва и го поваля на земята с приклада си.

МЛАДИЯ МЪЖ. Да не си посмял втори път!

СТАРЕЙШИНАТА (*На Втори страж*). Левак!

МЛАДИЯ МЪЖ. Ясно ли е?

ВТОРИ СТРАЖ. Ясно.

Снахата лежи с глава към зрителите. Раждането напредва без шум. Бабата обяснява със знаци на Жената какво трябва да прави.

ЖЕНАТА СТАРЕЙШИНА (*Страхливо*). Трябва да запушим устата на бебето, че като се разпищи...

СТАРЕЙШИНАТА. Докато се напълни коритото, да запушат устата на бебето.

Стенанията, приглушени и дълбоки, на снахата зачестяват. Изведнъж те секват. Бабата повдига бебето, запушва устата му, но то се изплъзва от ръцете ѝ в легена. Чува се един невероятен писък. Следват го други оглушителни звуци, прилични на смях. В този момент Бабата отново хваща бебето. Настъпва пълно мълчание. Отзвучава само бебешкият плач. И пак тишина. Всички уплашено очакват срутването на лавина. Някои се молят, но няма никакви признаци от срутване на лавина.

СТАРЕЙШИНАТА. Не падна.

ЖЕНАТА СТАРЕЙШИНА. Като че ли няма да падне.

МЪЖА СТАРЕЙШИНА. Дай, Боже!

МЛАДИЯ МЪЖ. Млъкнете!

Мълчат известно време.

СТАРЕЦА (*Въпреки опитите на Старицата да му попречи, грабва пушката от Младия мъж, отваря вратата и надава страхотен вик*). Е-ххей-хееееееееей! (*След малко се чува ехото. Стреля с пушката. Гърмът отеква. Напрегнатото очакване отстъпва място на радостни изблици. Когато пушечните изстрели се сливат със звуците на тъпаните и кларинетите*) –

ЗАВЕСА.

4 август 2001, Саръгерме / Ортаджа

